

Рецензії

УДК 327(477)

В. П. Колесник – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри нової та новітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Актуальне дослідження з проблем транскордонного співробітництва України (Рецензія^{*})

Усебічне вивчення й обґрунтування будь-якого виду міжнародних відносин України на межі ХХ–ХХІ ст. має одну важливу домінуючу рису. Ідеться про те, що сьогодні вже неможливо здійснювати вивчення якоїсь міжнародної проблематики у вузькому форматі, де будуть наявні лише параметри досвіду однієї країни або однієї певної тенденції чи смислового поля. Сучасний глобалізований світ потребує подання широкої панорамної картини, аналізу багатоманітності нагромадженого країнами досвіду міжнародного спілкування, актуалізації й виокремлення з цього досвіду необхідних концептуальних диспозицій та концептів.

Якщо ж ідеться про проблематику транскордонного співробітництва, то цілком очевидно, що таке завдання є не лише актуальним сьогодні, не лише новаторським за своєю суттю в українській науці, яка не так давно звільнилася з-під тиску тоталітарної ідеології з її принципом відгородження залізною завісою від життя навколишнього світу, а й потребує дуже копіткої дослідницької роботи, ретельного ознайомлення з величезною кількістю джерел, їх аналітичної систематизації та подання об'єктивних неупереджених висновків.

У монографії В. Гарагонича – кандидата історичних наук, доцента Мукачівського державного університету – цій ключовій диспозиції приділено належну увагу, адже, як зазначає автор, «упродовж 1990–2000 років між окремими країнами Центрально-Східної Європи та Україною склалася ефективно діюча цілісна система міждержавного співробітництва. Вона охоплює різноманітні напрями, сфери, види і рівні співпраці. Головним на сучасному етапі є поглиблення взаємодії цих сусідніх держав на євроінтеграційному напрямі, зокрема вдосконалення існуючих й розвиток нових форм транскордонного співробітництва в Карпатському регіоні» [1, 7].

Структура монографії включає п'ять розділів, логічно та змістовно об'єднаних наскрізними вирішеннями предмета дослідження (розвиток міжрегіонального транскордонного співробітництва в Карпатському регіоні в 1991–2011 рр. і його роль у реалізації євроінтеграційної стратегії Української держави). На думку дослідника, у цьому базисному теоретичному концепті міжрегіональна взаємодія України з країнами Центрально-Східної Європи, по-перше, є важливим додатковим «містком» Європейської інтеграції України, своєрідною «малою формою» євроінтегрування та «підготовчим класом» до реалізації стратегії «великої» інтеграції, по-друге – вагомим для української сторони каналом запозичення й упровадження багатого досвіду цих сусідніх держав щодо «повернення» до об'єднаної Європи через налагодження інтенсивних міжнародних зв'язків із регіонами країн – членів ЄС і, по-третє, реальним простором матеріалізації євроінтеграційних процесів, які найбільшим чином практично проявляються саме на регіональному і локальному рівні [1, 8].

Системний аналіз численної джерельної бази, проведений у розділі 1, дав можливість автору не лише об'єктивно оцінити та віддати належне науковому доробку попередників, а й висловити власну оцінку й сформулювати нові підходи до дослідження сучасних проблем транскордонного співробітництва України. Уже з перших сторінок дослідження приваблює нетрадиційний погляд на досліджуване явище, у якому

^{*} Гарагонич В. В. Транскордонне співробітництво України: мости через кордони : монографія / В. В. Гарагонич. – Ужгород : Карпати, 2011. – 432 с.

перевагу надано комплексності, системності та різноплановості на противагу епізодичності й одноманітності, які, на жаль, поки що переважають у науковій літературі з цієї проблематики.

У другому розділі монографії проаналізовано різні аспекти регіонального рівня європейської інтеграції за участі в ній України. У шести його підрозділах розглянуто прикордонне, транскордонне співробітництво України з країнами Центрально-Східної Європи та його значення для розвитку співпраці між країнами регіону на сучасному етапі, із виділенням досвіду Словацької Республіки, можливого для використання.

Привертає увагу своєю новизною й оригінальністю визначення понять «єврорегіон», «прикордонний регіон», «транскордонне співробітництво». Автор розкриває їх зміст і сутність в історичному контексті становлення й розвитку на прикладі, зокрема, Закарпатського регіону, у якому Україна займає унікальне геополітичне становище, межуючи з чотирма країнами – Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією, які на сьогодні є членами Європейського Союзу.

По-новому читається й сприймається поглиблення транскордонного співробітництва крізь призму підготовки України та Польщі до Євро-2012.

Третій розділ «Стратегічний підхід до розвитку взаємодії регіонів України та країн Центрально-Східної Європи після розширення ЄС» включає розгляд стратегії міжрегіонального й транскордонного співробітництва в контексті реалізації євроінтеграційних планів України (3.1.); стратегічних підходів до розвитку взаємодії України з регіонами Польщі та Угорщини внаслідок розширення ЄС (3.2.); нової регіональної парадигми Європейського Союзу й характеристики основних сучасних фінансових інструментів ЄС на період 2007–2011 рр. (3.3.); ролі транскордонного співробітництва в реалізації Україною «політики сусідства» з ЄС (3.4.).

Автор переконливо доводить, що успіх стратегій транскордонної та міжрегіональної співпраці за участю регіонів України залежить від декількох внутрішніх і зовнішніх факторів. Саме зі стратегічного погляду важливими чинниками є спільність та збіг стратегічних інтересів суб'єктів співробітництва; відповідність і взаємоузгодженість цих цілей меті регіональної політики держав сусідніх регіонів; позитивний попередній досвід партнерської взаємодії сторін; наявність рівноправних фінансових умов для реалізації спільних стратегічних завдань.

Науковий інтерес викликає четвертий розділ, де розглянуто теоретико-прикладні аспекти ролі регіонів у транскордонному співробітництві України. Докладно проаналізовано єврорегіони як важливий інструмент реалізації євроінтеграційної стратегії України. В. Гарагонич, оперуючи значним фактичним матеріалом, розкриває особливості й перспективи їхньої діяльності за участю України на конкретних прикладах узаємодії в межах Міжрегіональної асоціації Карпатського єврорегіону, Єврорегіону «Буг», українсько-молдовсько-румунських єврорегіонів «Нижній Дунай» і «Верхній Прут». Вивчення діяльності низки єврорегіональних структур дали підстави автору монографії сформулювати основні принципи формування й функціонування єврорегіонів: добровільність участі, яка забезпечується можливістю виходу зі структури; рівні права партнерів і консенсус у прийнятті рішень; паритетне представництво та участь у фінансуванні [1, 306].

Розділ 5 «Пріоритети транскордонного співробітництва в контексті сучасного регіонального розвитку України» позитивно вирізняється як постановкою стратегічних завдань оновленого транскордонного співробітництва, у тому числі й на новому східному кордоні ЄС з Україною в результаті розширення, так і глибоким аналізом соціально-економічних вимірів транскордонного співробітництва України, у якому В. Гарагонич висловлює оригінальні думки щодо оновлення нових форм співпраці в рамках «Програми сусідства», «Нових інструментів сусідства» й ін., кваліфіковано поєднуючи теоретичні узагальнення з практичними викладами співпраці.

Водночас не можна обійти увагою й певні недоліки рецензованої монографії. Так, дещо фрагментарним виглядає матеріал, присвячений питанням відповідальності вищих органів влади за розвиток регіонального, транскордонного й прикордонного співробітництва України. У загальній схемі регіональної взаємодії слід було б показати динаміку цього процесу за участю не тільки західних, а й східного та південного регіонів України.

Загалом же рецензована монографія В. Гарагонича «Транскордонне співробітництво України: мости через кордони» – ґрунтовна наукова праця, яка містить багато цікавого науково-теоретичного й практичного матеріалу, насичена значною кількістю положень, що містять наукову новизну. Матеріал монографії викладено в логічній послідовності, він досить легко сприймається та заслуговує на увагу як науковців й аспірантів, так і викладачів і студентів вищих навчальних закладів.